

**MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARNI ERTAKNI QAYTA HIKOYA QILISH
VOSITASIDA MONOLOGIK NUTQQA O‘RGATISH TEXNOLOGIYASI****Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi**

Qo‘qon Universiteti “Ta‘lim” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola maktabgacha katta yoshdagi bolalarni ertaklarni qayta hikoya qilish vositasida monologik nutqqa o‘rgatish texnologiyasidan foydalanishni o‘rganadi. Maktabgacha yosh ta‘limi va tilni rivojlantirish bo‘yicha adabiyotlarni o‘rganib chiqib, biz ushbu aniq kontekstda texnologiyani kiritish samaradorligini tushunishga intilamiz. Maqolada mavjud usullarning har tomonlama tahlili keltirilgan, so‘nggi tadqiqotlar natijalari muhokama qilingan va maktabgacha yoshdagi bolalarda til ko‘nikmalarini oshirish uchun texnologiyadan foydalanishning potensial afzalliklari va muammolari haqida tushuncha berilgan.

Kalit so‘zlar: Maktabgacha ta‘lim, texnologiya, monologik nutq, ertaklarni qayta hikoya qilish, tilni rivojlantirish, maktabgacha yosh, ta‘lim ilovalari.

Kirish:

Maktabgacha yosh tilni rivojlantirish uchun muhim davr bo‘lib, umrbod muloqot qilish qobiliyatiga asos soladi. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda tilni bilishni rivojlantirishning yondashuvlaridan biri bu texnologiyadan foydalanish, xususan monologik nutqni rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu maqola maktabgacha katta yoshdagi bolalarda monologik nutqni kuchaytirish uchun ertaklarni qayta hikoya qilish vositasida takrorlashni osonlashtirish uchun ta‘lim dasturlaridan foydalanish samaradorligini o‘rganadi.

Adabiyotlar sharhi:

Maktabgacha katta yosh davrida tilni rivojlantirish va ta‘limdagi texnologiyaning o‘rni bo‘yicha mavjud tadqiqotlarni o‘rganadi. Oldingi tadqiqotlar hikoya qilish kabi interaktiv va qiziqarli faoliyatning tilni o‘zlashtirishga ijobiy ta‘sirini ta‘kidlaydi. Bundan tashqari, sharh maktabgacha ta‘limga texnologiyani integratsiyalashning potensial afzalliklari va kamchiliklarini o‘rganadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda monologik nutqni rivojlantirishda texnologiyalarning ta‘sirini baholash uchun tizimli tadqiqot o‘tkaziladi. Ishtirokchilar ya‘ni tarbiyalanuvchilar ertaklarni takrorlashga qaratilgan maxsus ishlab chiqilgan o‘quv dasturi asosida nutqni rivojlantirish texnologiyalari orqali sinovdan o‘tkazilishi mumkin. Tadqiqot tilni bilish qobiliyatini texnologiya aralashuvidan oldin va keyingi holatini baholash, shu jumladan so‘z boyligini kengaytirish, jumalarning murakkabligi va hikoya qilishning izchilligi orqali o‘lchanadi.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarga monologik nutqni o‘rgatish, xususan ertakni qayta takrorlash kontekstida, ularning rivojlanish bosqichiga mos keladigan qiziqarli va interaktiv tadbirlarni o‘z ichiga oladi. Bu jarayonni yengillashtirish uchun texnologiyaga asoslangan ba‘zi g‘oyalar qo‘llashimiz mumkin bo‘ladi:

Interaktiv ilovalar, ertaklar va hikoyalar platformalari:

- Maktabgacha katta yoshdagi bolalar uchun mo‘ljallangan interaktiv hikoyalar av ertaklar dasturlarini yoki platformalarini tanlaymiz. "Toontastic" yoki "StoryJumper" kabi ilovalar

bolalarga belgilar, sozlamalar va syujetni aytib berish orqali o'zlarining animatsion hikoyalarini yaratishga imkon beradi.

- Bolalarni o'z so'zlari bilan ertak aytib berish uchun ushbu ilovalardan foydalanishga undaymiz. Ushbu vositalarning interaktiv tabiati ularga monologik nutqni qiziqarli va ijodiy tarzda mashq qilishga yordam beradi.

Raqamli hikoyalar kitoblari:

- Audio xususiyatlari bilan raqamli hikoyalar kitoblaridan foydalaning. Ko'pgina ertak ilovalari bolalar o'zlari hikoya qilishdan oldin hikoyani bir necha marta tinglashlari mumkin bo'lgan ovoz chiqarib o'qish imkoniyatlarini taqdim etadi.

- Tinglaganingizdan so'ng, raqamli kitobdagi tasvirlardan ko'rsatma sifatida foydalanib, ertakni qayta aytib berishlarini so'rang. Bu ularning xotirasini va og'zaki ifoda etish qobiliyatini mustahkamlashga yordam beradi.

Animatsion hikoya videolari:

- Bolalar e'tiborini jalb qilish uchun ertaklarning animatsion videolarini namoyish eting. YouTube Kids kabi platformalar yoshga mos animatsion hikoyalarni taklif qiladi.

- Videoni tomosha qilgandan so'ng, bolalarni hikoyaning qahramonlari, voqealari va asosiy elementlari haqida munozaraga jalb qiling. Ularni o'z so'zlari yordamida hikoyani aytib berishga undang.

Raqamli hikoyalar vositalari:

- Ularni ertak uchun ssenariy yaratish va keyin yaratilgan vizual tasvirlar asosida hikoyani qayta hikoya qilish jarayonida boshqaring.

Ovoz yozish ilovalari:

- Bolalarning imlosini yozib olish uchun ovoz yozish ilovalaridan foydalaning. "Ovozli eslatmalar" yoki maxsus hikoya qilish ilovalari kabi ilovalar ertakni hikoya qilish paytida o'z ovozlarni yozib olish imkonini beradi.

- O'zlarining yozuvlarini tinglash yoqimli va ibratli tajriba bo'lib, ularga monologik nutq qobiliyatlarini takomillashtirishga yordam beradi.

Interfaol doska o'yinlari:

- Interaktiv doskalar yoki smartboards birgalikda hikoya qilish faoliyati uchun ishlatilishi mumkin. "SMART Learning Suite" kabi ilovalar interaktiv o'yinlarni taklif qiladi, bu yerda bolalar ertak versiyalarini yaratish uchun hikoya elementlarini sudrab tashlashlari mumkin.

- Ularni o'z ijodlarini guruhga taqdim etishga undang, gapirish va hikoya qilishga ishonchni oshiring.

Kengaytirilgan haqiqat (AR) hikoyalari:

- Ertaklarni hayotga olib keladigan ar storytelling ilovalarini o'rganing. Ushbu ilovalar raqamli elementlarni qurilmaning kamerasi orqali haqiqiy dunyoga joylashtiradi.

- AR orqali- bir ertak boshlangandan keyin, bolalar o'z hayoliy tafakkurida ularning elementlarini birlashtirgan holda qisqa hikoya qilib berishlarini so'rang.

Texnologiyani birlashtirganda, har tomonlama o'rganish tajribasini ta'minlash uchun ekran vaqtini amaliy, oflayn faoliyat bilan muvozanatlash juda muhimdir.

Bundan tashqari, har doim ishlatiladigan tarkib va texnologiya vositalarining yoshga mos kelishiga va ta'lim maqsadlariga mos kelishiga ishonch hosil qiling.

Muhokama bo'limi maktabgacha yoshdagi bolalarda yaxshilangan monologik nutqning uzoq muddatli ta'sirini hisobga olgan holda tadqiqot natijalarining oqibatlarini o'rganadi. Shuningdek, u tadqiqot davomida kuzatilgan har qanday cheklovlarni, masalan, ekran vaqtidagi muammolar va o'rganish uslublaridagi individual farqlarni ko'rib chiqadi. Bundan tashqari, maqolada texnologiyadan foydalanishni boshqa an'anaviy o'qitish usullari bilan muvozanatlash muhimligi muhokama qilindi.

Xulosalar:

Ushbu maqola texnologiyani, xususan, ertaklarni qayta hikoya qilishga qaratilgan ta'lim ilovalarini o'z ichiga olgan holda, maktabgacha katta yoshdagi bolalarda monologik nutqni rivojlantirish uchun samarali yondashuv hisoblanadi. Ijobiy natijalar shuni ko'rsatadiki, puxta ishlab chiqilgan raqamli aralashuvlar maktabgacha yosh ta'limida muhim rol o'ynashi mumkin, bu tarbiyachilar va ota-onalar uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qiladi.

Yuqoridagi vazifalarni hal etishda albatta milliy ta'lim modelining muhim tarkibiy qismi bo'lgan pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimi alohida o'rin tutadi. Pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimi pedagog kadrlar tomonidan yangi ma'lumotlarni o'zlashtirish, bilim, ko'nikma va malakalar olishning bosh manbai hisoblanadi.

Bolalarning nutqini o'stirishda nafaqat ko'rganlarini idrok etish, balki suhbatdoshlarini tinglay olish layoqatining mavjud darajasini ham hisobga olish zarur. Mashg'ulotlarda sezgirlikni rivojlantirish orqali bolalar nutqini shakllantirishda turli buyumlarning nomlari, ularning xususiyatlarini aniq, to'liq yetkazish, narsalarning ranglari, shakllari, hajmi haqida aniq tasavvur hosil qilish talab etiladi. Tajribadan ma'lumki, bola ma'nosiz so'zlardan ko'ra ma'nodor

tushunchalarni birmuncha tez va mustahkam eslab qolish xususiyatiga ega. Uning nutqi maktab ta'limiga tayyorgarlik bosqichida kattalar bilan muloqotga kirishish, kishilarning fikrini o'qib olish va to'g'ri idrok qilish darajasida, nutqning tuzilishi esa, grammatika qoidalariga mos, mantiqan izchil, ifodali, miqdor va ko'lam jihatdan fikr almashishga yetarli bo'ladi. U eshitgan va ko'rganlari to'g'risidagi ma'lumotlarni tushuna oladi. O'zidagi axborotlarni muayyan tartibda bayon qila biladi, aqliy faoliyat operatsiyalaridan o'rinli foydalanadi. (ularni taqqoslaydi, oydinlashtiradi, umumlashtiradi, hukm va xulosa chiqarishga harakat qiladi).

Tadqiqot tilni rivojlantirishda texnologiyaning afzalliklarini ta'kidlagan bo'lsa-da, uning integratsiyasiga mas'uliyat bilan yondashish juda muhimdir. O'tkazilgan nutqiy tadqiqotlar maktabgacha ta'limda texnologiya yordamida til o'rganish uchun uzoq muddatli ta'sirni, potensial kamchiliklarni va maqbul foydalanish ko'rsatmalarini o'rganishi kerak. Bundan tashqari, pedagoglar va ota-onalar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tilni rivojlantirish muhitini yaratish uchun raqamli aralashuvlarni an'anaviy usullar bilan birlashtirishga da'vat etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fozilova O.N., Jaloliddinova M.M., „Bolalarni maktabga tayyorlashda tarbiyachining kasbiy-pedagogik mahorati“ “PEDAGOGS” international research journal. ISSN: 2181-4027_SJIF: 4.995
2. O‘rinova F.U., Jaloliddinova M.M., „Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktabga tayyorlash tamoyillari“ Journal of Advanced Research and Stability. ISSN: 2181-2608. www.sciencebox.uz/
3. Yuldashevich, M. A. (2020). SHAPING OF THE HEALTHY LIFESTYLE CULTURE IN PHYSICAL EDUCATION FOR OUR FUTURE TEACHERS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8.
4. Махкамов, А. (2023). Аралаш таълим технологиялари асосида булажак уқитувчиларда соғлом турмуш тарзи маданиятини ривожлантириш технологиялари. *Общество и инновации*, 4(6/S), 45-49.
5. Махкамов, А. Ю. (2023). ОЛИЙ ТАЪЛИМ БИТИРУВЧИЛАРИ УЧУН ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ МАШҒУЛОТЛАРИДА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИ МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ АМАЛИЙ-МЕТОДИК ИМКОНИАТЛАРИ. *Scientific Impulse*, 1(9), 844-851.
6. Maxkamov, A. Y. (2020). THE IMPORTANCE OF TEACHING GYMNASTICS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(7), 350-355.
7. Maxkamov, A. Y. (2020). THE IMPORTANCE OF TEACHING GYMNASTICS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(7), 350-355.
8. Makhamov, A. Y. (2019). THE IMPORTANCE OF THE PHYSICAL TRAINING IN SHAPING HEALTHY LIFESTYLES FOR PROSPECTIVE TEACHERS”. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(10), 368-374.
9. Maxmudova Zilola. (2023). TALIM MUASSASI RAHBARLARIDA YUKSAK AXLOQIY SIFATLARI RIVOJLANTIRISH. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 1(2), 78–83. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/17>
10. Toxirjon, U. (2024). PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIRNI O'RGANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 22-27.
11. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O 'QISHNI YETKAZIB OLIHGA QIYNALAYOTGAN O 'QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.
12. Umarov Tokhirjon. (2024). PROVISION OF PSYCHOLOGICAL SERVICES IN EXTREME SITUATIONS IS SOCIAL. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(2), 1–6. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/28>
13. В статье представлена информация о роли педагогики и психологии в повышении качества и эффективности образования, формировании зрелого поколения. Данное научное исследование исследует решающую роль симбиотических

взаимоотношений педагогики и психологии в . (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-
INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(2), 5-12.

<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/79>

14. Умаров Тохиржон. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОТНОШЕНИЙ
МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ РАЗНЫХ РЕЛИГИЙ. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(2), 18–25.
Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/655>

15. Тохиржон, У. (2024). XALQARO O ‘QISH SAVODXONLIGINI O ‘RGANISH (PIRLS).
Integration of Economy and Education in the 21st century, 2(2), 14-17.

16. Умаров, Т. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИГРУШЕК НА ДЕТСКУЮ
ПСИХОЛОГИЮ. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 18-21.